

Schrijfopdracht 5 Schoenen, broek, bloemen en een oesje

SLO, mei 2024

Focus van instructie

In deze les leren leerlingen:

- wat klinkerrijm is;
- om een gedichtje te schrijven met woorden met de oe.

Vertel de kinderen dat ze een tweede gedichtje gaan schrijven. In de vorige les hebben ze geoefend met de herhaling van woorden in een gedicht. Vandaag gaan ze oefenen met de herhaling van klanken in woorden. Zo ervaren ze dat een gedicht een taalspel met klanken is. De leerlingen krijgen plezier in het horen van verschillende woorden met eenzelfde klank; het doel is om elkaar met de gedichtjes te vermaken.

Fase 1: Oriëntatie op de schrijfopdracht

Lees het verhaal 'Een Oesje'¹ voor.

Besprek met de kinderen het deel van het verhaal waar geschreven staat welke dingen de moeder van Ot op haar boodschappenlijstje heeft staan: schoenen, broek, bloemen. Vraag wat de leerlingen opvalt aan deze woorden. De woorden hebben allemaal dezelfde klank, namelijk de oe. Wat zegt de moeder van Ot als hij een ijsje wil en hoe reageert Ot daarop? Ze zegt: een ijsje staat niet op mijn lijstje; er staan alleen dingen met de 'oe' op, waarop Ot zegt: "dan wil ik een oesje".

Vraag daarna of de kinderen hun eigen naam willen zeggen met een oe: Mieke wordt Moeke, Tijs wordt Toes, Anna wordt Oena of Oenoe et cetera. Zo spelen de kinderen met klinkerrijm. Er wordt vast gelachen, want het klinkt heel grappig!

Vraag de kinderen om nog meer woorden te bedenken met de oe. De oe kan vooraan, in het midden of achteraan in het woord staan; geef hier voorbeelden van: oen, zoen, koe.

Ter ondersteuning staan hieronder 34 woorden met de oe. Het zijn woorden met één lettergreep:

¹ Een oesje, blz. 13 Uit: Van Os, E. en E. van Lieshout: Een dik jaar Julia en Ot. Lemniscaat, 2015.

bloem	doel	ploeg	snoep	voer
boef	<i>groen</i>	poef	snoet	voet
boeg	hoef	poen	soep	zoen
boek	hoek	poep	soes	
boer	koe	poes	stoel	
broek	koek	roek	stoep	
broer	koets	schoen	stoet	
	oen	snoek	vloer	

Het is voor de kinderen het duidelijkste als deze woorden zoveel mogelijk tastbaar in de klas aanwezig zijn (een echte broek, koek, schoen, stoel), eventueel van lego of Playmobil (bijvoorbeeld boef, koets, ploeg). Als dat niet kan, is een duidelijke afbeelding met het woord eronder gedrukt of geschreven ook goed.

Fase 2: De schrijfo opdracht

Deel 1: tekeningen voor de oe-mand

Ieder kind krijgt of kiest zelf een oe-woord om te tekenen op het uitgedeelde werkblad (werkblad 5). Het blad is doormidden gevouwen en bestaat uit twee kaders.

In het eerste kader wordt het oe-woord getekend en gestempeld of geschreven. In het tweede kader mogen de kinderen een woord kiezen zonder oe dat ze graag willen tekenen. Net als in het verhaal: een ijsje wordt een oesje. De tekening van het woord zonder oe komt in het tweede kader van het werkblad. Daarna kan het woord erbij worden gestempeld of geschreven, bijvoorbeeld huis – hoes.

Als alle leerlingen klaar zijn, worden de tekeningen van de oe-woorden in een echte mand gelegd: de zogenoemde 'oe-mand'.

Deel 2: het schrijven van een gedicht met oe-woorden

Als alle tekeningen in de mand gestopt zijn, gaan de kinderen in een kring om de mand zitten. Je pakt als voorbeeld drie tekeningen uit de mand en maakt er een gedichtje met klinkerrijm van:

De boer
eet snoep
en koek.

Leg uit dat *klinkerrijm* ontstaat als er gerijmd wordt met klinkers: er zijn twee of meer woorden met daarin dezelfde klinker of tweetekenklank. Aangezien het om

een eerste kennismaking gaat, gaat het ook nu alleen om de oe-klank. Deel de tekeningen en woorden uit de oe-mand weer uit. Op de lijnen onder de kaders gaan de kinderen hun eigen gedichtje proberen te schrijven met hun zelf getekende oe-woord. Het gedichtje hoeft niet te kloppen; het gaat om het experimenteren met de oe-klank. Ze kunnen dus ook twee woorden stempelen of schrijven met de oe (boer en snoep). Ook kan het niet-oe-woord (huis – hoes) gebruikt worden. Bijvoorbeeld: *De boer eet een oesje* of *Er ligt snoep in het hoes*.

Fase 3: Hulp tijdens het schrijven

Bied hulp aan de leerlingen bij het bedenken van het oe-voorwerp of dier dat ze gaan tekenen en schrijven of stempelen. Help hen bij het kiezen als ze dit lastig vinden. Zorg zoveel mogelijk voor de aanwezigheid van echte oe-voorwerpen of nagemaakt van Playmobiel, of afbeeldingen met het woord erbij geschreven voor kinderen die dit als steun nodig hebben. Woorden kunnen ook uitgeknipt of gestempeld worden. Het gaat erom dat leerlingen spelenderwijs kennismaken met klinkerrijm en onbewust de koppeling leggen tussen vorm en betekenis.

Leerlingen die zelf al een beetje kunnen lezen en schrijven, kunnen het woord zelf schrijven in een eigen spelling. Andere leerlingen gebruiken letterachtige tekens, of krabbelen.

Deel 2: het schrijven van het gedicht met oe-woorden

Ook hiervoor geldt dat het niet gaat om het product, maar om het experimenteren met woorden en klanken. Je kunt hierbij zoveel differentiëren als nodig is. Een leerling kan de gestempelde woorden uit de kaders bijvoorbeeld zelf op de lijnen proberen te schrijven (boer, snoep). Een andere leerling wil al twee zinnen opschrijven met daarin oe-woorden. Die leerling kan zijn gedichtje eerst mondeling verwoorden en daarna met hulp van de leerkracht opschrijven, naschrijven of stempelen.

Fase 4: Bespreken van de teksten

Als de leerlingen klaar zijn, kijken ze nog eens goed naar hun werk. Wat hebben ze in de kaders getekend en geschreven? Kunnen ze dit vertellen? En is het gelukt om gedichtjes met klinkerrijm te maken? Probeer wat ze inbrengen te leiden naar hoe het voor andere lezers is om de gedichtjes te lezen. Zouden ze deze gedichtjes leuk vinden? Hierdoor krijgen kinderen langzaam het besef dat teksten gemaakt worden voor anderen die er plezier aan beleven.

Fase 5: Publiceren van de teksten

De tekeningen en gedichten worden toegevoegd aan de dichtbundel.